

השולח פרק רביעי גיוטן

ולא הם קונים.
את אחד מכס: לגופו.
שיהא לרין הימנו גט או אם יצרח ממנו וימגייר מותר
צנת ישראל שאין גופו קנוי לחצרו: עוצד כוכבים קונה ישראל
למעשה ידיו שנאמר וכי תשיג יד גר וגו' או לעקר משפחת גר (ויקרא כה): ה"מ.
לעוצד כוכבים קונה חצרו:

בנספאל.
דומיא לעוצד כוכבים קונה ישראל
דכתיב מכסף מקנתו
עצברי הנמכר לעוצד כוכבים וקניית עוצד כוכבים
עעוצד כוכבים הא ילפת ליה מקניית עוצד כוכבים
גישראל:
חזקה.
כגון שצאי שהחזיק בו וקנאו
בחזקת יאוש כשהפקירו רבו כשנתיאש
הימנו (ולא כנסף) (ה)
חזקה שעצד כענני נקנה בו היינו חזקה של עצדות הלבישו הנעילו הרחיצו לרבו כדמתי
בהאשה נקנית (קדושין כג): נהי דישראל קני ליה לעוצד כוכבים
בחזקה דליתקסו עצדים (קרקעות) אכל עוצד כוכבים
לא קני קרקע בחזקה
גישראל

^(א) גדיה בין קר,

תורה אור השלם

- ^וישמעל הבנעני מלך ערד ישב הגבג בי בא ישראל דרך האחרים וילקח גישראל וישב במדבר בא א גמל וכל עבד איש מקנת ספף ומלתא אתא וזו יאכל בה: שמות יב מד

גליון הש"ס

גמ' שדר לה גיטא דחירותא.
קשה לי הא כיון דלא היה סח צדי צדי' להוציא מעצד כוכבים צין סח צדי עצלים להקדשו ולהפקירו דלף אם עצדא כמקרקעי הא בגול קרקע אם אמי ויטל להוציא בדיתי' ציי' להקדים כדליתא בפ"ק דמעילה (ו)
גמי מוסתא וא"כ היף ויטל לשחרו ועי: תר"ה כל המשחרר וכו' החם כיון דאין חירותי' עי' כעמנות מהרי"ל נתי לו כלל ד סימן טו:

הגהות הב"ח

^(א) הש"י ד"ה בחזקה וכו' ולא כנסף (חזקה) חז"מ וי"ב לשון הר"ן ולא כנסף ולא בחזקה:

מוסף רש"י

עמון ומואב
בסידון.
ע"י סימון טהרו ארסם לישראל.
**במוזא כתיב (גמדרין כא) כי חשבוני עיר סימון מלך האמיתי הא והוא נלחם במלך מואב וגו', ועמוןן מפורש בגמלת בני גד כספרי יחזקע (יג) ויהי וסם הגזול ישר וכל ארץ בגלעד וזלי ערי בני עמון, וקא תשיג ואח"כ וכתבי כספיה יתר ממלכות סימון, אלמא סימון כסא ארץ בני עמון, ועוד מתי' במלך בני עמון שאמר למלכאי יפתח (שופטים יא) כי לקח ישראל את ארצי מארעון ועד הירקן, אלמא ארץ בני עמון הוא וסם מקסימון כעשה, דכתיב וי ויכש את ארצו מארעון ועד הירקן, אכל משהאלי בידס לא לקחו כלום (חורין טו), חורן מערב.
בגט פשטו (צ"ב קעג): ורציה, במסכת גיטין (עד) ודאיה אחרונה.
בדיני מעונות השני (מסהירן לא) שמתקני כשיי מתקלות במבוא שטר רחיה למסור את הארץ, כגלגלסו הלכה כמותו ודאיהן אפון הלכה כמותו (ב"מ לזח), ואינו צריך גט שחרור.
לחיות מותר גישראל (קדושין כב),**

מוסף תוספות

א.
מוסף דבעינן אחר לא קני.
מוס' הלא"ש.
א.
בכסף, דכתיב כי "מכסף מקנתו.
מוס' הלא"ש.
ג.
דריש מיד

עמיתך.
הוא מוס' הלא"ש.
ד.
שקנאו הגוי במה ששבאו והיה כבוש תחת ידו בשעה שנתייאשו הבעלים דומיא דעמון ומואב טהרו בסידון.
ה.
חזקה דכיושב דהוי קנין.
מוס' הלא"ש.
ו.
בלאו הכי.
מוס' הלא"ש.
ז.
דמוקי פלוגתיהו לאחר יאוש דה"ק, אגן כרש"ג סבידא לן, ואפי' לשם עבד שתעבד לרבו ראשון, ואחא אינמי כרבנן סבידא לן, אגן לשם אמהותא פרקנה ניהלך.
ח.
אלא מן חורין הוי רוצין להחזיר לו וגם לפירשי' ניהא דלרבנן לא היו נוהגין לו מנהג.
מוס' הלא"ש.
ט.
דמוקי פלוגתיהו ופא' לבינא יאוש, אבל לאחר יאוש לבי"ע אפי' לשם עבד לא ישתעבד בו לא רבו ראשון ולא רבו שני, דמשעת יאוש חזב דעבד כעמון רוצא לחירות ישראל גמור הוא ואפי' גט שחרור אינו צריך.
הלא"ש.
י.
דמוקי פלוגתיהו בלאחר יאוש ואפי' לשם עבד ישתעבד לרבו שני.
כשצ"ל.
יא.
ואפי' פדאוה לשם בן חורין לא הי"ל לשחררה בלא גט רבו שני דכיון דאלו פדאוה שני עבדתי ישתעבד בה רבו שני א"כ לרבה שני היתה והוא הוא שמוציאה לחירות והיתה צריכה גט חירות ממנו.
כשצ"ל.
יב.
וכי אמרי' מוצא לקיים דברי המת לעבור עשה שבתורה.
כשצ"ל.
יג.
שכבר פקע ממנה שבעדו.
מוס' הלא"ש.
ועי' גיבאור עה מהר"ם ש"ך פת ו' ח' ופ' דמי' המוס' הלא"ש אין לרין להגיה במוס':
יד.
מצות פרי' דכתיב לא תחור בראה.
כשצ"ל.

לאבוי דמוקי לה לפני יאוש הא לאחר יאוש אלא לרבא דמוקי לה לאחר יאוש ואפי'ה ישתעבד לרבו ראשון ק' רר' יוחנן אדר' יוחנן.
ומהדר אמר לן רבא טעמא מאי משום דחזקה בורה שאני השתא לקטלא מסר נפשיה אפולי נפשיה לגייסות(ל):
אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוא כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

לח.

אב"ל בחזקה א"א.
פי' כקונטרס חזקה של עצדות כגון הלבישו הנעילו והרחיצו לרבו כדמתיא בפ"ק דקדושין (דף כג): וקשה דאפילו ישראל מישראל לא קני עצד עצרי אלא כנסף ושטר כדאמר בפ"ק דקדושין (דף ד): כ"ש עוצד כוכבים ועוד דלמר הסם אשכחן עצרי

הנמכר לעוצד כוכבים הואיל וכל קניינו של עוצד כוכבים כנסף
א"ו פר"ת הואיל בעלמא קניינו של עוצד כוכבים כנסף
לר' יוחנן דקיי"ל כותיה לגבי ריש לקיש וכיון דלמר ר' יוחנן דצר מורה מעות קונות א"כ^א לעוצד כוכבים כנספיה כדמוכח בפ"צ דצכורות (דף יג).
אלא לרין לפרש דהכל בחזקה של כצוש מלמחא איירי^ב וכן פר"ח:
עמון ומואב
שהרו בסידון.
וכי היכי דקנו ארסם בחזקה:

קנו נמי גופא בחזקה:
דבתיב וישב ממנו שבי.
וא"ת למה לי השתא הא דעמון ומוזא טהרו בסימון השתא עוצד כוכבים ישראל קני עוצד כוכבים לעוצד כוכבים לא כל שכן וי"ל דמוישז ממנו שצי לא הוה ילפינן מיניה שום קנין אי לאו דאשכחן דטיהרו^א ולהכי מייתי לעיל מדרש לקיס דמוישז ממנו שצי לחזקה לא הוה ידעינן ומיהו^ב א"לטרנדך לאחוי לאשמועינן דלא קנוי גופו:

ואיניהו סבור לפני יאוש הוה.
מימה דלמא ידעי' שפיר דלאחר יאוש הוה וסברי כרצא דלעיל^א ולמאי דפרישנא^ב דלרנא מודה כש"ג לרבנן דלסם עצד ישתעבד לרבו שני יתחא דל"כ היתה שלסה וכל מסמכר שהיו צאים לתמה לו כזמנה^א:
א"ל אפי' גיטא דחירותא נמי לא אצירבה.
כאצי"ס ל"ט דלרנא^א:

כיון דלמר ישתעבד צעי' גט שימור^א:
המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שימור.

אין להקשות א"כ לעשואל למה לי שטעל בעצד כעניי ליתא ליה כלפי תרי זיל כדאמרין בפ"ק דקידושין (דף טו) (וס' גצי עצד עצרי ומאי משני נמי הסם דעצד עצרי גופו קנוי אכתי יפקירו דלפי' מלן דלרין בעצד כענני גט שימור היינו כדי להסמיר צנת חורין אכל בעצד עצרי בלאו הכי מותר צה דהסם עקדוסין (ג"ל) (ס' לא קאמר אלא משום דקדוש' דעצד עצרי אין גופו קנוי ולהכי פריך למה לי שטר דאותו לשון עצמו שכותב בשטר כגון הכי את בן חורין הכי את לעצמך יאמר לו בעל פה ומשני דגופו קנוי ולא מהני הכי את לעצמך שהוא לשון קנין או לשון מחילה בלא שטר ולאמות לשונות לרין שטר אכל הפקר שמסלק רשותו מעליו מהני לשמואל אפי' בלא שטר: ב"ל המשחרר גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילוי הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראוכל עבדו לשמקון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראוכל לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והולכך ישתעבד

לרבו שני ומיהו אפי'ג דאמר רבא ישתעבד לרבו שני אין רבו שני יכול לשחררו ולהחזירו בבת ישראל עד שיחזיק רבו ראשון שהוי השבאי אל קנאו אלא למעשה ידיו שהוא קנין דמים אבל קנין האסור שהוא קנין הגוף שפירין גט נשאר אצל רבו ראשון ומה שיש לשבאי מכר לישראל ואל יכול למכרו לו דמיא קנין דמים אבל קנין האסור אצל רבו ראשון נשאר אצל קנין אלא כח לרבו שני לשחררו ולהחזירו בבת ישראל כי"א רבו ראשון ורבו ראשון גמי בלא רבו שני אינו מועיל שהוי קנין דמים אינו שלו אלא משחרר ראשון ושני אם רוצא מתייאש ממנו ומפקירו והוא מותר בבת ישראל.
וכן גמי המוכר עבדו לבעניי חזוהו הכענני ומכרו לישראל קנין האסור אצל רבו הראשון נשאר שהכענני לא קנה קנין האסור כי אם קנין דמים ומה שקנא רבו יכול להקנות לישראל ולא יותר והולכך רבו ראשון צריך לשחררו ולהחזירו בבת ישראל ולא רבו שני ורבו שני מתייאש ממעשה ידיו.
וכן גמי אם מכרו רבו ראשון לישראל למעשה ידיו שקנין האסור נשאר אצלו שיחזירו ראשון מתיר בו ישראל ולא שיחזרו השני אלא משחרר ראשון ומפקיר שני ואז הוא ב"ח גמור:
אמר רב שפן בר אבא אמר רבי יוחנן כבד מכות האסורים יצא לחירות ולא עוד אלא שכופין את רבו וכותב לו גט חירות ופריך תנן רשבי"ג אומר בין כך ובין כך ישתעבד ואמר רב בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן ורואיה אחרונה בשלמא

אמר רבא בר בר חנה א"ר יוחנן כל מקום ששנה רשבי"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן ורואיה אחרונה בשלמא אמר אביי אי לאו דאמר רב יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה הוא כיפנא ליה למרה וכתיב לה גיטא דחירותא רבינא אמר כי הא מודה רב יהודה משום איסורא:

עין משפט נר מצוה

נבא א מיי' פ"א מהל' ענדים הלכה ג:

ס ב ג מיי' פ"ח שם הל' יד טוש"ע י"ד ק"י רסן סעי' טו:

סא ד מיי' שם פ"ט הל' ו סמ"ע שער פכ טוש"ע י"ד סימן רסן סעיף עט:

פסקי רי"ד

שקנה את הכענני למעש' ידיו שנאמר וגם מבני התושבים הגורים עמכם מהם תקנו אותם קונים מהם ולא הם קונים מכס ולא הם קונים זה את זה לגופיה יכול כשם שלא יקנו זה את זה לגופיה כך לא יקנו זה את זה למעשה ידיו אמרת כענני ישראל קונה למעשה ידיו דכתיב וגמכר לגר תורשב או לעקר משפחת גר גר זה הכענני כענני לא כ"ש: ואימא ח"מ דקני ליה בכספא אבל בחזקה לא פי' בבענני דקני ישראל דילפת מניה קי"ו לבענני בכספא מיורי אבל בחזקה שגזולו בכח מחבירו מי [יומר] לן דקני לי' כגון זה עבד ששבעה שלקחו ונשכאי בכח ובחזקה מישראל מגזל דקני ליה למעשה ידיו אמר רב פפא עמון ומואב טהרו בסידון פי' עמון ומואב היתה ארסם אסורה לישראל ורבעור שבא סידון ונטלה מהם חותרה לישראל שקנאה סידון בכח ובחזקה שנתייאשו עמון ומואב ממנה וחזרו ישראל ולקחה בסידון אלמא כענני קונה מחבירו בחזקה אשכחן כענני כענני כענני ישראל מגין שנאמר וישב ממנו שבי פי' מדקרי ליה שבי ש"מ קנייה.
ומכאן מוכיח שנכסי ישראל כעננים כעננים ונתייאשו הבעלים וקנאו ישראל אחר הרי הם שלו ואין הראשון יכול להוציאם מיד השני ואפי' ברמס וע"כ לא פליגי רשבי"ג אלא בעבדים וכתוקיה אבל בשאר נכסים מודה ואי' קני מאי קסבר רבא דאמר שתעבד לרבו שני אפי"פ שהוא לאחר יאוש הא כיזן דייאש מניה מריה הי"ל כאילו הפקירו ואי קסבר המפקיר עבדו יצא לחירות אינו צריך גט שחרור א"כ משעת שנתייאש נשתחרר והרי הוא בן חורין והיאך אמרי' השני לשעבדו ואי ראשי דקסבר דצוי' גט שחרור א"כ כיון שרבו [ראשון] ארוק בו היאך יכול רבו [שני] לשעבדו והרי רבו ראשון יכול למכור לו גט שחרור ולהפקיעו מידו תשובה בודאי המפקיר עבדו אינו עומד תחת שום אדם יצא לחירות אבל זה שומד ביד השבאי שקנאו בחזקה כדאמרינן אין כח בדינוי לשחררו ולא מיבייא בהפקר בלחוד אלא אפי' דכתב ליה גיטא דחירותא אינו יכול להוציא מתחת רשות אחרים ונהי שהעילוי הפקירו ושחרורו שאם יברח מיד השבאי שאין רבו הראשון יכול להחזיק בו אלא הוא הוא משחרר אבל אם מכרו שבאי לישראל קנאו מיד השבאי למעשה ידיו ואין כח לרבו ראשון להפקיעו מתחת ידו לא בהפקר ולא בשחרור וה"ה אם מכר ראוכל עבדו לשמקון למעשה ידיו שלא מכר לו אלא קנין הדמים וקנין האסור שירי לעצמו אינו יכול ראוכל לשחררו ולהפקיעו מתחת רשותו של שמעון והולכך ישתעבד

^[א] הוה אמתא דהוי' כפומגדיהא דהו קמענדי ה' אינסי אקוסה. אמר אביי כ"ל"